

* ابعاد خلع سلاح هسته‌ای از منظر معاهده منع تسلیحات هسته‌ای*

گودرز بیرامی** - دکتر عاطفه امینی‌نیا*** - دکتر سوده شاملو****

This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

چکیده

معاهده منع سلاح‌های هسته‌ای موسوم به (TPNW) یک دستاورد بین‌المللی قابل توجه و یک رژیم چندجانبه پایدار است که شامل ممنوعیت‌هایی در حوزه‌های توسعه، آزمایش، تولید، دستیابی، در اختیار داشتن، ذخیره‌سازی، استفاده یا تهدید به استفاده از سلاح‌های هسته‌ای می‌باشد. این معاهده در سپتامبر ۲۰۱۷ به تصویب رسید و در ۲۲ ژانویه ۲۰۲۱ لازم الاجرا شد. لازمه جهانی شدن این معاهده نیازمند یک کار سیاسی هدفمند است. چرا که مشارکت کشورهای هسته‌ای و کشورهای دارای سلاح هسته‌ای برای اجرایی شدن معاهده دشوار و به عبارتی مخالف سیاست و وحشتناکی را در پی خواهد داشت. و نیازمند یک رویکردی متفاوت و فضایی گفتگومانی است که باید با معیارهای حاکم بر موضوعات حقوق بشری، حقوق بشردوستانه، اخلاق بین‌المللی و امنیت جهانی در دستور کار قرار گیرد. با عطف توجه به همه تلاش‌های گسترده طرفداران صلح و حسن نیت بسیاری از کشورهای جهان متأسفانه اقدامی در راستای خلع سلاح از سوی کشورهای جهان صورت نگرفته است. مقاله حاضر با روش توصیفی تحلیلی در صدد پاسخ به این سوال است که چگونه می‌توان از طریق معاهده منع تسلیحات هسته‌ای به خلع سلاح هسته‌ای دست یافت؟ نتایج این تحقیق نشان می‌دهد ترتیبات معاهده به گونه‌ای تنظیم شده که امکان خلع سلاح هسته‌ای از طریق اجماع جهانی دولت‌های عضو وجود دارد.

کلیدواژگان

معاهده منع سلاح‌های هسته‌ای، خلع سلاح هسته‌ای، حقوق بین‌الملل، امنیت بین‌المللی.

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری حقوق بین‌الملل عمومی گودرز بیرامی با راهنمایی دکتر عاطفه امینی‌نیا است.
** دانشجوی دکتری گروه حقوق بین‌الملل عمومی، واحد امارات، دانشگاه آزاد اسلامی، دبی، امارات متحده عربی.
*** نویسنده مسئول، استادیار گروه حقوق، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. / ایمیل:

a.amininia@iauctb.ac.ir

**** استادیار گروه حقوق، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

مقدمه

معاهده ممنوعیت سلاح‌های هسته‌ای (سازمان ملل متحد ۲۰۱۷) در ژانویه ۲۰۲۱ به اجرا درآمد. پیوستن به این معاهده فرصتی را برای تقویت هنجارها در برابر داشتن سلاح‌های هسته‌ای فراهم می‌کند. هدف اصلی معاهده پایبندی جهانی همه دولت‌ها در عدم داشتن سلاح‌های هسته‌ای است. هرچند هیچ یک از کشورهای دارای سلاح هسته‌ای حمایت خود را از این معاهده اعلام نکردند، ولی این معاهده به کشورهای دارای سلاح هسته‌ای دو گزینه اصلی برای تبدیل شدن به عنوان یک عضو می‌دهد؛ اول اینکه: یک دولت می‌تواند سلاح‌های هسته‌ای خود را قبل از پیوستن حذف کند؛ دوم اینکه: ابتدا به معاهده بپیوندد و سپس برای حذف سلاح‌های خود از روش مشخص شده در معاهده پیروی کند. هر چند جامعه جهانی تلاش‌های فراوانی برای خلع سلاح هسته‌ای انجام داده و نقش سیاسی آنها را در حقوق بین‌الملل را نباید انکار کرد. از بمباران هسته‌ای هیروشیما و ناکازاکی تا ایجاد سازمان ملل متحد (با اولین قطعنامه مجمع عمومی آن برای حذف سلاح‌های هسته‌ای) و پس از جنگ سرد تا امروز هم شاهد تحولاتی در جهت گسترش و هم خلع سلاح هسته‌ای بوده‌ایم. این تحولات را می‌توان با علایق سیاسی و منفعت طلبانه قیاس کرد. عصر هسته‌ای حقایق را با سرعتی بیش از ظرفیت فکر بشر برای مقابله با مشکلات سیاسی ناشی از قدرت فناوری هسته‌ای مطرح کرده و بازگشتی هم برای آن وجود ندارد. علاوه بر این قدرت فیزیکی مواد و فناوری هسته‌ای به قدرت سیاسی تبدیل شده و قوانین بین‌المللی را در هر سطحی به چالش کشیده است. در مورد معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای هدف خلع سلاح هسته‌ای ایده آل گرایانه تبیین شده و به طور ضمنی به دولت‌های هسته‌ای مشروعیت بخشیده است. ولی (معاهده ممنوعیت) یک چارچوب حقوقی برای جهانی عاری از سلاح هسته‌ای را فراهم کرده است. این مقاله با تکیه بر حقوق بین‌الملل و روابط بین‌الملل (و نقدهای آنها بر یکدیگر) این فرضیه را تحت سنجش قرار می‌دهد که: رژیم موسوم به معاهده منع تسلیحات هسته‌ای می‌تواند در ایجاد و حفظ یک هنجار جهانی در برابر سلاح‌های هسته‌ای موثر و منتهی به خلع سلاح هسته‌ای شود. این تحقیق نخست به اصول کلی خلع سلاح هسته‌ای برای اعضاء معاهده منع سلاح‌های هسته‌ای پرداخته و در ادامه شیوه تعامل و رفتار معاهده با کشورهای متقاضی هسته‌ای شدن غیرهسته‌ای را مورد بررسی قرار می‌دهد و در پایان به تحلیل حقوقی معاهده می‌پردازد.

۱- پیشینه تحقیق

سابقه این پژوهش به موضوع امنیت هسته‌ای در کتاب فیندلی (۲۰۱۴) تحت عنوان «فراتر از نشست هسته‌ای: نقش آژانس در دیپلماسی امنیت هسته‌ای»^۱ به بررسی نشست‌هایی با موضوع امنیت

^۱. Prohibition Treaty

^۲. Beyond Nuclear Summity: The Role of the IAEA in Nuclear Security Diplomacy

هسته‌ای پرداخته است. این سلسله از نشست‌ها مربوط می‌شود به نشست‌های دوسالانه واشنگتن در سال ۲۰۱۰، ستول سال ۲۰۱۲ و و لاهه در سال ۲۰۱۴ و دستاوردهای این نشست‌ها را مورد بررسی قرار داده است. در ادامه به بررسی نقش آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در برقراری امنیت هسته‌ای و ایجاد صلح بین‌المللی پرداخته است. نتیجه‌ای که نویسنده در این کتاب بعد از بررسی این سلسله نشست‌ها می‌گیرد این است که دولت‌ها هیچ اشتیاقی برای خلع سلاح هسته‌ای ندارند و ریشه آن این است که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی خود هیچگاه متولی خلع سلاح نبوده است.

مقاله آندرکو (۲۰۲۰) تحت عنوان «فناوری و امنیت در حال ظهور، خرد جمعیت به ما چه می‌گوید؟»^۱ در این مقاله شش چالش برای اعمال هنجارهای مربوط به سلاح‌های هسته‌ای مورد بحث قرار گرفته است. سه چالش منعکس‌کننده مشکلات عمومی در سیاست بین‌الملل است و سه معضل دیگر ویژگی‌های خاص حوزه هسته‌ای را منعکس می‌کند وی معتقد است اولاً، عضویت در معاهدات بین‌المللی متصل به هنجارهای جهانی نیست ثانیاً، مفاهیم مختلف هنجارها می‌توانند با یکدیگر در تضاد باشند. به ویژه تنش‌هایی بین الزامات منع اشاعه و هنجارهای خلع سلاح وجود دارد. سرانجام برخی از گزینه‌های رایج برای اجرای مقررات هنگام استفاده از سلاح‌های هسته‌ای است که کاملاً مشکل‌ساز می‌شوند. به عنوان مثال، اگر دولت‌ها نسبت به شروع برنامه‌های تسلیحات هسته‌ای کشورها واکنش نشان دهند با این روش می‌توان رژیم عدم اشاعه را شکست می‌دهد.

استیمانا و اماهانی (۲۰۲۱) در مقاله خود تحت عنوان «چگونه اعتراض رژیم عدم اشاعه را بهبود می‌بخشد»^۲ معتقدند که رژیم بین‌المللی معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای به درستی به عنوان یکی از موفق‌ترین ترتیبات امنیتی چندجانبه در سیاست جهان مورد استقبال قرار گرفته است به جز پنج کشور، همه کشورها طرف معاهده هستند. هیچ تردیدی وجود ندارد که NPT در مهار گسترش سلاح‌های هسته‌ای نقش بسزایی داشته است: از ۳۱ کشور دارای توانایی ساخت سلاح‌های هسته‌ای، فقط ده کشور آن را به دست آورده‌اند و تنها چهار کشور پس از امضای معاهده این کار را انجام داده‌اند بعد از سال ۱۹۴۵ هیچ سلاح هسته‌ای منفجر نشده و حملات هسته‌ای حتی در بحرانی‌ترین بحران‌ها عملاً غیرقابل تصور بوده است. در تحقیقات پیش‌گفته اشاره‌ای به ترتیبات خلع سلاح هسته‌ای از طریق اجماع جهانی نشده، لذا در تحقیق پیش‌رو تلاش شده است ضمن بررسی ارتباط با پژوهش‌های پیشین و با نگاهی به وضعیت موجود ابعاد خلع سلاح هسته‌ای را در پرتو معاهده منع سلاح هسته‌ای ارزیابی کند.

۲- چارچوب مفهومی و مبانی نظری

موضوع خلع سلاح هسته‌ای همیشه مورد توجه مدافعان صلح بوده است کشورهای طرفدار

^۱ Emerging Technology and Security what does the Wisdom of the Crowd tell Us?

^۲ How Contestation Improves the Nonproliferation Regime

صلح، نهادهای حقوق بشری و سازمان‌های بین‌المللی تلاش‌های فراوانی را نموده‌اند و معاهدات مختلفی هم در این زمینه به تصویب رسیده ولی معاهده منع سلاح هسته‌ای این موضوع را با توجه به اصل «مشارکت»^۱ دولت‌های هسته‌ای و دولت‌های غیرهسته‌ای آجراپی می‌داند به این اعتبار «هر چه تعداد دولت‌هایی که قوانین معاهده را معتبر بدانند بیشتر باشد، اقتدار سیاسی معاهده بیشتر خواهد بود»^۲ (Hirsch & Dixon, 2020: 5). چرا که به حداکثر رساندن اقتداریک معاهده از طریق افزایش اعضا می‌تواند اقتدار هنجارها و اصول اصلی آن را افزایش دهد، حتی برای دولت‌هایی که با آن مخالفت می‌کنند و خارج از آن باقی می‌مانند بر این اساس، دولت‌هایی که هنجارها، قواعد و تعهدات یک معاهده را قانونی می‌دانند می‌توانند اقتدار خود را از طریق معاهده به حداکثر برسانند هرچند دولت‌ها «تمایلی به تفویض حاکمیت و یا محدود کردن حاکمیت به نفع سازمان‌های بین‌المللی ندارند». لذا باید آن را امضا و تصویب کنند. بنابراین برای معاهده بسیار مهم است که شاهد پیوستن مداوم دولت‌ها به آن باشد. ممنوعیت قانونی سلاح‌های هسته‌ای سهم مهمی در مشارکت دولت‌ها در دستیابی و حفظ جهانی عاری از سلاح‌های هسته‌ای دارد در این راستا TPNW به‌طور هدفمند ممنوعیت را به‌عنوان «اقدام موثر»^۳ در رابطه با تعهدات مندرج در ماده ۶ معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای ۱۹۶۸^۴ تعیین کرده است. منتقدان استدلال دارند که جهانی شدن معاهده امکان‌پذیر نیست، زیرا کشورهای دارای سلاح هسته‌ای این معاهده را نپذیرفته‌اند بنابراین معاهده با این شرایط شکست خواهد خورد.

علاوه بر این معتقدند که تأثیر عوامل فکری مانند هنجارها و قوانین بر سیاست‌های تسلیحات هسته‌ای کشورهای دارای سلاح هسته‌ای بسیار محدود است. و به همین صورت باقی خواهد ماند و مفهوم جهانی شدن معاهده قابل حصول نیست. عواملی که باعث شد کشورهای مسلح به سلاح هسته‌ای و حامیان آنها را وادار به رد آن کرد تعهدات مندرج در ماده ۱۲ معاهده بود. زیرا بر اساس این ماده کشورهای عضو متعهد شدند که سایر کشورها را به پیوستن معاهده تشویق می‌کنند با توجه به اینکه این کشورها هیچ نشانه‌ای برای تغییر موضع خود در قبال خلع سلاح هسته‌ای نشان ندادند. به نظر می‌رسد که همه کشورهای دارای سلاح هسته‌ای، TPNW را در تضاد با منافع فعلی امنیت ملی خود می‌دانند و افزایش اعضا معاهده از طریق تصویب اعضا حکایت از غیرهسته‌ای بودن

^۱. participation

^۲. Nuclear weapons state (nws)

^۳. non-nuclear weapon- state (nnws)

^۴. Effective action

^۵. NPT

^۶. کشورهای هسته‌ای شامل ایالات متحده، روسیه، فرانسه، چین، انگلستان

یک کشوردارد و این امر تأثیر مستقیم بر کشورهای مشتری هسته‌ای و هویت دولت‌ها دارد چرا که «هنجارهای اساسی بازیگران، علایق جدیدی از فعالیت‌ها را ایجاد می‌کنند و مقررات مربوط به تأیید خلع سلاح هسته‌ای در حال تقویت بین متخصصان است» (Patton, 2019: 387-409). هر چه کشورهای دارای سلاح غیر هسته‌ای عضو NPT به TPNW پیوندند، هنجارها و منطبق آنها بیشتر با آنچه که به معنای حالت غیر هسته‌ای است در هم تنیده می‌شود. چونکه از یک سو متعهد به خلع سلاح هسته‌ای خواهند بود و از سوی دیگر به‌عنوان حامیان بازدارندگی هسته‌ای مطرح خواهند شد. برخی معتقدند که TPNW شکست خواهد خورد زیرا «ممنوعیت بدون قید و شرط از حمایت همه دولت‌ها برخوردار نخواهد شد» (Vilmer, 2020: 26). به نظر می‌رسد که ممنوعیت بدون قید و شرط به زودی جوامع کشورهای دارای سلاح هسته‌ای و کشورهای مشتری هسته‌ای را فرا خواهد گرفت و جهانی شدن معاهده از طریق الحاق کشورهای مسلح به سلاح هسته‌ای و مشتری سلاح‌های هسته‌ای قابل حصول است از منظر معاهده «معاهده تأثیر مهمی بر سیستم‌های تشکیل دهنده سلاح هسته‌ای در کشورهای دارای سلاح هسته‌ای و کشورهای مشتری هسته‌ای خواهد داشت. و اینها موانع و اشکالات نیستند، بلکه ویژگی‌های نظم هسته‌ای هستند» (Egeland, 2021: 3).

۳- تاریخچه

موضوع «خلع سلاح هسته‌ای» از قدیمی‌ترین دغدغه‌های بشری است که به موجب ماده (۶)^۲ معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای (NPT)^۳ تعهدی بین‌المللی، قانونی و لازم الاجراست با این حال هیچ اجماعی در مورد چگونگی حذف سلاح‌های هسته‌ای در عمل صورت نگرفته به عبارتی کشورهای دارای سلاح هسته‌ای اراده ای برای خلع سلاح هسته‌ای ندارند. از این‌رو هدف TPNW تأثیرگذاری بر سیاست هسته‌ای کشورهای هسته‌ای از طریق اصول و اقتدار هنجارهای معاهده‌ای توسط دولت‌هاست. در این راستا متعاقب لازم الاجرا شدن معاهده بعد از امضاء پنجاهمین دولت، این ۵۰ کشور و اعضای بعدی بر اساس ماده (۱۲) باید اقدامات لازم را برای تشویق دولت‌هایی که

^۱. Nuclear Disarmament

^۲. Article 6

^۳. Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT)

^۴. در نهایت، مذاکرات TPNW در دستیابی به نتیجه موفق شد در ۷ جولای ۲۰۱۷ هیئت‌های دیپلماتیک ۱۲۲ کشور به تصویب متن معاهده در سالن کنفرانس در ساختمان مقر سازمان ملل متحد رای دادند که در آن تعداد زیادی از کارشناسان، فعالان جامعه مدنی و بازماندگان بمباران اتمی ژاپن در سال ۱۹۴۵ و هسته‌ای حضور داشتند. به استثنای هلند، کشورهای ناتو، استرالیا، ژاپن و کره جنوبی در مذاکرات TPNW شرکت نکردند، و هیچ یک از نه دولت هسته‌ای هم حضور نداشتند.

^۵. Each State Party shall encourage States not party to this Treaty to sign, ratify, accept, approve or accede to the Treaty, with the goal of universal adherence of all States to the Treaty.

عضو معاهده نیستند به‌منظور امضاء، تصویب پذیرش یا الحاق به معاهده با هدف پایبندی جهانی همه کشورها انجام دهند. TPNW یک معاهده امنیتی، حقوقی و سیاسی با ممنوعیت های خاص و دارای رژیمی معتبر و تأثیر گذار است. «برخی محققان برجسته معتقدند از طریق این معاهده امکان پیگیری اقدامات عملی خلع سلاح هسته‌ای وجود دارد» (Tannenwald, 2020: 116). این در حالی است که از نظر منتقدان این معاهده به اختلافات بین کشورهای هسته‌ای و غیر هسته‌ای دامن زده و اجماع بین آنها را تضعیف و تلاش‌های موجود در کاهش و حذف تسلیحات هسته‌ای را مختل می‌کند و هرگز به مقام «حقوق عرفی» دست نخواهد یافت. «یکی از نقاط قوت معاهده برهم زدن سیاست‌های خصمانه کشورهاست که می‌تواند فضا را برای پیشبرد نظم و امنیت هسته‌ای ایجاد می‌کند و نقطه عطفی برای از بین بردن سلاح‌های هسته‌ای است» (Muller & Wunderlich, 2020: 149). این نگرانی استراتژیک همچنان وجود دارد که خلع سلاح هسته‌ای در حاله ای از ابهام می‌باشد و در بیش از نیم قرن گذشته در محیط‌های مختلف بین‌المللی و امنیتی هیچ یک از قدرتهای هسته‌ای حتی به‌طور اسمی هم به سمت سیاست خلع سلاح واقعی حرکت نکرده‌اند. معاهده در صدد است که امکان بیعت کشورهای هسته‌ای و کشورهای فاقد سلاح هسته‌ای را با هدف خلع سلاح هسته‌ای مهیا و به یکدیگر اطمینان دهند که «در راستای اهداف صلح جهانی قدم بردارند با توجه به اختلاف نظرهای اساسی در مورد استراتژی، مسیر، زمان‌بندی و شرایط خلع سلاح هسته‌ای، موافقان و مخالفان باید به دنبال راهی برای اجرای آن باشند» (Muller & Wunderlich, 2020: 183-184).

۴- اصول کلی معاهده منع سلاح‌های هسته‌ای

۴-۱- اصل ممنوعیت کامل استفاده از سلاح‌های هسته‌ای بدون هیچ قید و شرطی

مهم‌ترین اصل معاهده که به‌موجب ماده (۱) احصاء شده اصل ممنوعیت کامل و بدون شرط سلاح‌های هسته‌ای است. چرا که NPT سلاح‌های هسته‌ای را فقط برای کشور غیرهسته‌ای ممنوع می‌کند و کشورهای دارای سلاح هسته‌ای خارج از معاهده مشمول چنین منعی نیستند. کشورهای هسته‌ای ادعا کرده‌اند که این معافیت به‌موجب «حقوق بین‌الملل بشردوستانه» به آنها «حق» استفاده از تسلیحات هسته‌ای می‌دهد. این سلاحها از پروتکل الحاقی ۱۹۷۷ در کنوانسیون‌های ژنو ۱۹۴۹ به رسمیت شناخته شده، این در حالی است که از نظر معاهده مشارکت کلیدی فضایی را برای از بین بردن سیاست‌های خصمانه و آشکار شدن نظم هسته‌ای ایجاد می‌کند (Ruzicka, 2018: 371). بر این

¹. Customary law

². Nuclear Security

³. International Humanitarian Law

⁴. Right

اساس «خلاء قانونی» در ممنوعیت سلاح‌های کشتار جمعی پر شد، زیرا هیچ ممنوعیت صریح و آشکاری از توسعه، استفاده، تولید، انتقال و در اختیار داشتن سلاح‌های هسته‌ای، شیمیایی و بیولوژیکی از طریق کنوانسیون سلاح‌های شیمیایی ۱۹۹۳ و کنوانسیون سلاح‌های بیولوژیکی و سمی ۱۹۷۲ در قوانین بین‌المللی وجود نداشت.

۴-۲- اصل غیر قابل قبول بودن خشونت بیرویه هسته‌ای

این معاهده نشان دهنده یک رویکرد صریح بازدارندگی هسته‌ای از طریق حقوق بین‌الملل، حقوق بین‌الملل بشردوستانه، حقوق بشر و قوانین زیست محیطی است با توجه به عواقب انفجارهای سلاح‌های هسته‌ای و خطرات استفاده از آن و عطف توجه به قطعنامه ۱۶۵۳ مجمع عمومی سازمان ملل متحد (۱۹۶۱)^۴ استفاده از هرگونه سلاح‌های هسته‌ای منع شده است. به موجب این قطعنامه هرگونه استفاده از سلاح‌های هسته‌ای را بر خلاف قوانین بشریت و مغایر با قواعد حقوق بین‌الملل، نقض منشور ملل متحد، و در زمره جنایت علیه بشریت می‌باشد. آنچه که از طریق این اصل جهانی شده، گفتمان خاصی در مورد سلاح‌های هسته‌ای است. منظور آنها و شیوه‌های استدلال در مورد امنیت کسانی است که به دنبال استفاده و تهدید استفاده از سلاح‌های هسته‌ای هستند. در زبان حقوق بین‌الملل این یک حق بشری است که هرگز تحت خشونت هسته‌ای قرار نگیرد «با هر امضا و تصویب اضافی، توازن به نفع پایداری تغییر می‌کند و فشار بر توقف‌ها و کاهش خشونت‌ها را افزایش می‌دهد» (Sauer & Nardon, 2020: 16).

۴-۳- اصل خلع سلاح هسته‌ای^۵

برابر ماده ۱ هرگونه توسعه و انتقال یا دریافت سلاح‌های هسته‌ای، استفاده یا تهدید به استفاده از سلاح‌های هسته‌ای ممنوع شده و اجازه نصب یا استقرار سلاح‌های هسته‌ای را نیز نمی‌دهد.

¹. Legal vacuum

². 13 January 1993

³. GA/1961

⁴. Declaration on the prohibition of the use of nuclear and thermonuclear weapons. UN. General Assembly (16th sess. : 1961-1962)

⁵. The principle of nuclear disarmament

⁶. Article I Prohibitions

Each State Party undertakes never under any circumstances to:

- (a) Develop, test, produce, manufacture, otherwise acquire, possess or stockpile nuclear weapons or other nuclear explosive devices;
- (b) Transfer to any recipient whatsoever nuclear weapons or other nuclear explosive devices or control over such weapons or explosive devices directly or indirectly;
- (c) Receive the transfer of or control over nuclear weapons or other nuclear explosive devices directly or indirectly; (Nex Page)

علاوه بر این به موجب ماده (۵) اجرای قوانین ملی را نیز پیش بینی می‌کند. از طرفی هم بر اساس ماده ۶ «دولت‌های عضو باید اصلاحات لازم درحوزه محیط زیست و حمایت قضایی خود را در نتیجه فعالیت‌های مربوط به آزمایش یا استفاده از سلاح‌های هسته‌ای را مطابق مقررات بین‌المللی حقوق بشر و حقوق بشر دوستانه بدون تبعیض ارائه دهد»^۳ ماده ۱۲ هم ناظر به مقرر «جهانی بودن» است و یک ماده ابتکاری که به موجب آن دولت‌های عضو با هدف پایبندی جهانی دولت‌ها را به رعایت و الحاق به معاهده تشویق کنند. بنابراین به صراحت قلمرو آن فراتر از کشورهای طرف معاهده قرار می‌گیرد و حکایت از صلاحیت جهانی دارد که معاهده مشخص کرده و در واقع مقدمه این معاهده عوامل خارجی ناشی از پیامدهای فاجعه بار سلاح‌های هسته‌ای و سلامت آینده نسل‌های کنونی و آینده را پیش بینی نموده و با قطعنامه ۹۸۴ شورای امنیت پیوند خورده زیرا ماهیت ماده ۱۲ معاهده به دنبال پایبندی جهانی به عدم اشاعه سلاح‌های هسته‌ای است.

۴-۴- اصل جلوگیری از آسیب‌های ناشی از استفاده از سلاح‌های هسته‌ای

ماده (۶) TPNW ناظر به اقدامات و حمایت دولت‌ها از قربانیان و بهبود محیط زیست در استفاده از سلاح‌های هسته‌ای است. این امر دولت‌های طرف معاهده را ملزم میکند تا «اقدامات مناسب و

(d) Use or threaten to use nuclear weapons or other nuclear explosive devices;

(e) Assist, encourage or induce, in any way, anyone to engage in any activity prohibited to a State Party under this Treaty;

(f) Seek or receive any assistance, in any way, from anyone to engage in any activity prohibited to a State Party under this Treaty;

(g) Allow any stationing, installation or deployment of any nuclear weapons or other nuclear explosive devices in its territory or at any place under its jurisdiction or control.

۱. ماده ۵ اجرای قوانین ملی الف. هر دولت عضو باید اقدامات لازم را برای اجرای تعهدات خود بر اساس این معاهده اتخاذ می‌کند. هر دولت عضو باید کلیه اقدامات قانونی، اداری و سایر اقدامات لازم، از جمله وضع مجازات‌های کیفری، را برای جلوگیری و سرکوب هرگونه فعالیتی که به موجب این معاهده توسط اشخاص یا در قلمرو تحت صلاحیت یا کنترل آن ممنوع شده انجام دهد.

۲. Article 6 Victim assistance and environmental remediation «Each State Party shall, with respect to individuals under its jurisdiction who are affected by the use or testing of nuclear weapons, in accordance with applicable international humanitarian and human rights law, adequately provide age- and gender-sensitive assistance, without discrimination, including medical care, rehabilitation and psychological support, as well as provide for their social and economic inclusion.

۳. ICRC (International Committee of the Red Cross). 2018. 2017 Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons Signature and Ratification Kit. Geneva: International Committee of the Red Cross.

۴. Universality

۵. Resolution 984 (1995) / adopted by the Security Council at its 3514th meeting, on 11 April 1995.

ضروری را برای حمایت از افراد آسیب دیده و جبران آلودگی‌های محیط زیستی ناشی از استفاده یا آزمایش سلاح‌های هسته‌ای تحت صلاحیت یا کنترل خود انجام دهند چرا که دولت‌ها حق حاکمیت بر منابع خود نسبت به حفاظت از محیط زیست را دارند. همچنین ماده ۷ از طرفهای عضو می‌خواهد تا از سایر کشورهای که تحت تأثیر استفاده یا آزمایش سلاح‌های هسته‌ای قرار گرفته‌اند، حمایت فنی، مادی و مالی کنند. هنجارهای ناشی از جبران آسیب‌های سلاح یا اعمال خشونت آمیز از طریق معاهدات موسوم به «کنترل تسلیحات بشردوستانه» یا «خلع سلاح بشردوستانه» در دو دهه گذشته نیز پدیدار شده است. تعهدات مثبت از این نوع در ماده ۶ (۳) کنوانسیون منع استفاده، انبار، تولید و انتقال مین‌های ضد پرسنل و تخریب آنها، ماده ۵ کنوانسیون مهمات خوشه‌ای و ماده ۸ (۲) پروتکل ۲۰۰۳ بقایای مواد منفجره جنگ به کنوانسیون ممنوعیت‌ها یا محدودیت‌های استفاده از برخی سلاح‌های متعارف شامل این تعهدات می‌باشد. و «کمک به قربانیان این موضوعات ریشه در حقوق بین‌الملل و حقوق بشردوستانه دارد» (Dunworth, 2020: 23). هنجار ممنوعیت آزمایش هسته‌ای که در طیف وسیعی از معاهدات، از جمله معاهده منع جامع آزمایش هسته‌ای (۱۹۶۶) موسوم به (CTBT) نیز تعیین شده است.

۴-۵- رفتار معاهده با کشورهای متقاضی هسته‌ای

پنج کشور اتمی و کشورهای عضو ناتو و همچنین تک تک اعضای ناتو مخالفت خود را با TPNW، اعلام کرده‌اند. «تنها در سال ۲۰۱۰ بود که ناتو برای اولین بار از خود به‌عنوان «اتحاد هسته‌ای» یاد کرد» (Egeland, 2020a: 143-167) در حال حاضر مشارکت کشورهای دارای سلاح هسته‌ای در TPNW بسیار دشوار است، اما مشارکت کشورها برای الحاق سایر دولت‌ها به معاهده بسیار مهم است. «مناقشه برای فرآیندهای تغییر و ویژگی ضروری بحث‌های دموکراتیک در سیاست هسته‌ای سهم مهمی در آن دارد» (Egeland, 2017: 29). سایر «معاهدات خلع سلاح بشر دوستانه (مانند جنبش علیه آزمایش هسته‌ای) قطعاً نشان می‌دهد که تغییرات قابل توجه امکان‌پذیر

¹. Appropriate and necessary measures

². Cluster munitions convention

³. Each State Party with respect to cluster munition victims in areas under its jurisdiction or control shall, in accordance with applicable international humanitarian and human rights law, adequately provide age- and gender-sensitive assistance, including medical care, rehabilitation and psychological support, as well as provide for their social and economic inclusion. Each State Party shall make every effort to collect reliable relevant data with respect to cluster munition victims.

⁴. Protocol on Explosive Remnants of War (Protocol V to the 1980 CCW Convention), 28 November 2003

⁵. Comprehensive Nuclear-ban Treaty (CTBT)

⁶. NATO (North Atlantic Treaty Organization). 2020. North Atlantic Council Statement as the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons Enters into Force. Belgium: NATO December 15.

است» (Bolton & Eds: 2020). این «معاهده به‌طور صریح در چارچوب و در راستای اجرای ماده ششم NPT است» (Hajnoczi, 2020: 87-91). نقش جامعه مدنی در تقاضا و تسهیل این مشارکت حیاتی خواهد بود و مطمئناً صدای انتقادی آنها در جوامع دموکراتیک بیشتر از جوامع خودکامه شنیده خواهد شد بنابراین «مخالفت با TPNW یک مخالفت سیاسی است و از نظر حقوقی پیوستن به TPNW با عضویت در ناتو سازگار است» (Nystuen, 2018) و «این یک انتخاب سیاسی برای متحدان ناتو خواهد بود تا در صورت عدم دستیابی به چنین تغییری از بازدارندگی هسته‌ای به روش دیپلماتیک در برابر یک کشور استفاده کنند» (Meyer, 2020: 12) و «به‌طور مشابه، متحدان ناتو می‌توانند تمایل خود را برای دور شدن از معماری امنیتی مبتنی بر بازدارندگی هسته‌ای اعلام کنند» (Kmentt, 2021).

این کشورها می‌توانند خود را از بعد سلاح‌های هسته‌ای ناتو جدا کرده و گام‌های مشخصی را در جهت جایگزینی بازدارندگی هسته‌ای با سایر اشکال بازدارندگی و مدیریت درگیری‌ها آغاز کنند. این نوع تعامل می‌تواند تمرکز اصلی و تحقق سیاسی احتمالی تلاش‌های جهانی شدن در کشورهای مشتری هسته‌ای باشد. در این راستا «حمایت عمومی اکثر کشورها برای ایجاد جهانی عاری از سلاح هسته‌ای نیز ضروری است» (Baron & Eds, 2020: 299).

۴-۶- رفتار معاهده با کشورهای مسلح غیر هسته‌ای

بسیاری از کشورهای مسلح غیر هسته‌ای کشورهای کوچک و یا در حال توسعه‌ای هستند که نمی‌توانند در مقابل فشارهای سیاسی و مخالفت شدید برخی از قدرتمندترین کشورهای جهان مقاومت کنند. علاوه بر این خلع سلاح هسته‌ای لزوماً اولویت سیاسی داخلی بسیاری از این دولت‌ها در میان بسیاری از مسائل فوری دیگر نیست. «عکس این امر در مورد کشورهای دارای سلاح هسته‌ای صادق است که به شدت با TPNW و چالش آن با منافع ملی و موقعیت ویژه خود مخالف هستند» (Vilmer, 2020: 1-26). بنابراین برخی از کشورهای مسلح غیر هسته‌ای ممکن است از TPNW حمایت کنند اما با این وجود تمایلی به پیوستن به این معاهده ندارند، زیرا خطرات تأثیر منفی بر روابط آنها با مخالفان TPNW دارد. این پیش‌بینی‌ها ناشی از واکنش‌های مورد انتظار مخالفان داخلی و بین‌المللی در موضوع تصویب است که می‌تواند بر تصمیم دولت برای پیوستن به یک معاهده اثر گذار باشد اینها می‌تواند عواقبی برای کمک‌های خارجی حمایت سیاسی داخلی، تجارت، ابتکارات دیپلماتیک و غیره باشد. بنابراین، «جهانی شدن معاهده تا حد ممکن یک چالش کلیدی برای حامیان معاهده خواهد بود» (Ford, 2017: 32).

استدلال کلیدی این است تصویب هر کشور اقتدار معاهده و فشارهای هنجاری و سیاسی بر کشورهای دارای سلاح هسته‌ای را برای انجام چنین اقداماتی افزایش می‌دهد. همچنین فشار بر

کشورهای متقاضی هسته‌ای در رابطه با موضع آنها در قبال سلاح‌های هسته‌ای و بازدارندگی هسته‌ای را افزایش می‌دهد. هر چه تعداد اعضا بیشتر باشد، تقاضا برای اولویت‌بندی پیشرفت در خلع سلاح هسته‌ای بیشتر است. از آنجا که دولت‌های عضو NPT به تعهدات خلع سلاح خود عمل نکرده است «حمایت از TPNW یک گام مشخص است که از طریق آن یک دولت مسلح غیر هسته‌ای می‌تواند در اجرای ماده ششم NPT مشارکت داشته باشد و هدف دستیابی به جهانی بدون سلاح هسته‌ای است»^۱ «هر دولت با تصویب معاهده سهم مهمی در عدم مشروعیت بخشیدن به سلاح‌های هسته‌ای دارد که برای جلوگیری از گسترش بیشتر ضروری است» (Ritchie, 2018: 121-141).

مقابله با گسترش بیشتر سلاح‌های هسته‌ای در دراز مدت بسیار دشوار است در حالی که برخی از قدرتمندترین کشورهای جهان همچنان بر ضرورت و مشروعیت این سلاح‌ها تأکید می‌کنند «همانطور که سیاست‌های کشورهای دارای سلاح هسته‌ای و مشتریان آنها به‌طور معمول دلالت بر مشروعیت سلاح‌های هسته‌ای دارد» (Rathbun, 2006: 227-252). بدون استدلال‌های قوی و فشار سیاسی جمعی، کنار گذاشتن این دیدگاه که سلاح‌های هسته‌ای ضروری و مشروع هستند، دشوار خواهد بود. TPNW نامشروع بودن سلاح‌های هسته‌ای و عمل بازدارندگی هسته‌ای را در برمی‌گیرد. «از این نظر TPNW یک تقویت‌کننده قانونی هنجاری بسیار ضروری برای تلاش‌های عدم اشاعه و خلع سلاح هسته‌ای است فشار بیشتری برای این نوع مشارکت ایجاد می‌شود و استدلال‌هایی که به نفع حفظ سیاست‌های بازدارندگی هسته‌ای است مشخص‌تر خواهد بود» (Kmentt, 2020: 18).

۴-۷- تحلیل حقوقی معاهده

متعاقب لازم‌الاجرا شدن معاهده در ژانویه ۲۰۲۱ هر کشوری که به معاهده ملحق شود متعهد به اجرای آن خواهد بود و در این راستا بر اساس بند (۱) ماده (۴)^۲ باید بیانه‌ای ارائه دهد که در آن

^۱. UN (United Nations). 2010. "Final Document, 2010 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, NPT/CONF.2010/50 (Vol. I)." New York.

^۲. Each State Party that after 7 July 2017 owned, possessed or controlled nuclear weapons or other nuclear explosive devices and eliminated its nuclear-weapon programme, including the elimination or irreversible conversion of all nuclear-weapons-related facilities, prior to the entry into force of this Treaty for it, shall cooperate with the competent international authority designated pursuant to paragraph 6 of this Article for the purpose of verifying the irreversible elimination of its nuclear-weapon programme. The competent international authority shall report to the States Parties. Such a State Party shall conclude a safeguards agreement with the International Atomic Energy Agency sufficient to provide credible assurance of the non-diversion of declared nuclear material from peaceful nuclear activities and of the absence of undeclared nuclear material or activities in that State Party as a whole. Negotiation of such agreement shall commence within 180 days from the entry into force of this Treaty for that State Party. The agreement shall enter into force no later than 18 months from the entry into force of this Treaty for that State Party.

وضعیت خود را در مورد سلاح‌های هسته‌ای اعلام کند. در این اعلامیه دولت باید گزارش دهد که آیا هنوز سلاح هسته‌ای دارد یا در گذشته دارای سلاح هسته‌ای بوده و برنامه هسته‌ای خود را تا تاریخ لازم الاجرا شدن معاهده حذف کرده است. علاوه بر این، دولت باید اعلام کند که آیا تسلیحات هسته‌ای کشورهای دیگر در قلمرو خود را دارد این بیانیه به‌عنوان مبنایی برای تعیین اقدامات خاصی است که دولت باید برای انجام تعهدات خود به‌عنوان طرف معاهده انجام دهد و همچنین باید هر گونه سلاح هسته‌ای متعلق به سایر کشورها را از خاک خودش خارج کند. کشوری که به معاهده می‌پیوندد با توجه به بند های ۱ و ۲ ماده (۴) در یکی از حالت های ذیل قرار می‌گیرد.

۱- کشوری که پس از ۷ ژوئیه ۲۰۱۷ (تاریخ تصویب معاهده) دارای تسلیحات هسته‌ای بود و برنامه تسلیحات هسته‌ای خود را قبل از پیوستن به معاهده حذف کرده ملزم به تعهدات مندرج در بند ۱ ماده ۴ است. این حالت را می‌توان به‌عنوان خلع سلاح و پیوستن تعریف کرد اگر دولتی همچنان دارای سلاح هسته‌ای در زمان عضویت در این معاهده باشد، تعهدات متفاوتی برای آن اعمال خواهد شد. این حالت را می‌توان به‌عنوان حالت پیوستن و خلع سلاح یا حالت بند ۲ ماده ۴ توصیف کرد^۱ و اگر تا زمان پیوستن به معاهده، حذف برنامه تسلیحات هسته‌ای خود را تکمیل نکرده‌اند برای این معاهده کاملاً روشن نیست چه تعهداتی اعمال خواهد شد ولی منطق معاهده نشان می‌دهد که باید مطابق بند ۲ ماده ۴ با آن رفتار شود.

۲- کشورهایی که نه بند ۱ و نه بند ۲ ماده (۴) برای آنها اعمال نمی‌شود این کشورها باید کلیه فعالیت‌های هسته‌ای خود را تحت نظارت‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی قرار دهند همانطور که در ماده ۳ معاهده^۲ شرح داده شده است. این دسته شامل همه کشورهای غیر سلاح هسته‌ای NPT که

That State Party shall thereafter, at a minimum, maintain these safeguards obligations, without prejudice to any additional relevant instruments that it may adopt in the future.

¹. Notwithstanding Article 1 (a), each State Party that owns, possesses or controls nuclear weapons or other nuclear explosive devices shall immediately remove them from operational status, and destroy them as soon as possible but not later than a deadline to be determined by the first meeting of States Parties, in accordance with a legally binding, time-bound plan for the verified and irreversible elimination of that State Party's nuclear-weapon programme, including the elimination or irreversible conversion of all nuclear-weapons-related facilities. The State Party, no later than 60 days after the entry into force of this Treaty for that State Party, shall submit this plan to the States Parties or to a competent international authority designated by the States Parties. The plan shall then be negotiated with the competent international authority, which shall submit it to the subsequent meeting of States Parties or review conference, whichever comes first, for approval in accordance with its rules of procedure.

². A State Party to which paragraph 2 above applies shall conclude a safeguards agreement with the International Atomic Energy Agency sufficient to provide credible assurance of the non-diversion of

به این معاهده می‌پیوندند می‌شود. از نظر تئوری این موضوع می‌تواند شامل برخی از کشورهای دارای سلاح هسته‌ای خارج از NPT باشد، در صورتی که آنها ادعا کنند که پس از ۷ ژوئیه ۲۰۱۷ سلاح هسته‌ای یا مواد منفجره هسته‌ای نداشته‌اند.

بر اساس ماده ۴ این معاهده، دولت‌ها باید سه فرایند مجزا را تکمیل کنند: ۱- تسلیحات هسته‌ای خود را از بین ببرد؛ ۲- برنامه‌ای مبنی بر حذف تسلیحات هسته‌ای را ارائه نمایند؛ ۳- یک توافقنامه پادمان به‌طور جداگانه برای تکمیل این فرآیند با آژانس امضاء کنند این ماده مسئولیت بخش‌های مختلف فرایند خلع سلاح را بین دولت خلع سلاح و سازمان‌های تعیین شده توسط کشورهای طرف تقسیم می‌کند.

بند ۱ ماده ۴ ناظر به سناریوی خلع سلاح و پیوستن است در این مدل دولت خلع سلاح قبل از پیوستن به معاهده، باید برنامه تسلیحات هسته‌ای خود را تکمیل و حذف کند. از آنجا که این شامل «حذف یا تبدیل برگشت‌ناپذیر همه تاسیسات مربوط به سلاح‌های هسته‌ای» است، فرض بر این است که نابودی سلاح‌های هسته‌ای نیز باید تکمیل شود. از آنجا که همه فعالیت‌های حذف توسط دولت خلع سلاح انجام می‌شود دولت را ملزم می‌کند وفق بند ۶ ماده (۴) با مقامات ذیصلاح تعیین شده توسط کشورهای طرف «به‌منظور بررسی حذف برگشت‌ناپذیر» برنامه سلاح‌های هسته‌ای همکاری کند. کشوری که مسیر پیوستن و خلع سلاح را دنبال می‌کند، باید در صورت دارا بودن تسلیحات هسته‌ای فوراً آن را از وضعیت عملیاتی خارج کرده و برنامه‌ای موقت برای حذف تأیید شده و برگشت‌ناپذیر برنامه سلاح‌های هسته‌ای خود تدوین کند. این طرح باید با مقامات ذیصلاح مذاکره شده و توسط کشورهای عضو تأیید شود.

declared nuclear material from peaceful nuclear activities and of the absence of undeclared nuclear material or activities in the State as a whole. Negotiation of such agreement shall commence no later than the date upon which implementation of the plan referred to in paragraph 2 is completed. The agreement shall enter into force no later than 18 months after the date of initiation of negotiations. That State Party shall thereafter, at a minimum, maintain these safeguards obligations, without prejudice to any additional relevant instruments that it may adopt in the future. Following the entry into force of the agreement referred to in this paragraph, the State Party shall submit to the Secretary-General of the United Nations a final declaration that it has fulfilled its obligations under this Article

¹. The States Parties shall designate a competent international authority or authorities to negotiate and verify the irreversible elimination of nuclear-weapons programmes, including the elimination or irreversible conversion of all nuclear-weapons-related facilities in accordance with paragraphs 1, 2 and 3 of this Article. In the event that such a designation has not been made prior to the entry into force of this Treaty for a State Party to which paragraph 1 or 2 of this Article applies, the Secretary-General of the United Nations shall convene an extraordinary meeting of States Parties to take any decisions that may be required.

اگر دولت هنگام پیوستن به معاهده دارای سلاح‌های هسته‌ای باشد، این طرح باید انهدام سلاح‌های هسته‌ای را پوشش دهد. و تسلیحات باید در اسرع وقت که دولت‌های طرف تعیین کرده‌اند نابود شوند. از آنجا که این مهلت برای همه دولت‌های مشترک خواهد بود، احتمالاً باید زمان کافی را برای حذف بزرگترین زرادخانه‌های هسته‌ای مانند روسیه و ایالات متحده در نظر گرفته شود. و برای زرادخانه‌های کوچک سلاح‌های هسته‌ای، مهلت تخریب سلاح‌ها کوتاه‌تر است، زیرا می‌توان آن را با برنامه حذف برنامه تسلیحات هسته‌ای تعیین کرد، که برای «هر کشور به‌طور جداگانه مذاکره خواهد شد تجزیه و تحلیل تجربیات گذشته در زمینه برچیدن سلاح نشان می‌دهد که این معاهده باید ۱۰ سال برای حذف سلاح‌ها با امکان تمدید ۱۰ ساله مجاز باشد» (Kütt, 2019: 412).

رعایت بند ۲ ماده ۴ این معاهده مستلزم این امر است که دولت‌ها در خصوص طرح خلع سلاح خود با مقام صلاحیت‌دار بین‌المللی مذاکره کرده و گذشته از مذاکره درباره این طرح وظیفه مقامات این است که موضوع حذف برگشت‌ناپذیر برنامه تسلیحات هسته‌ای را بررسی و تأیید کنند. اگرچه این امر مانع از مشارکت مقامات در فعالیت‌های حذف نمی‌شود، اما نشان می‌دهد که این فعالیت‌ها را می‌توان به گونه‌ای انجام داد که تقریباً سناریوی خلع سلاح و پیوستن به معاهده قابل تشخیص باشد. در هر دو مورد این دولت خلع سلاح است که مسئول حذف سلاح‌های هسته‌ای خود خواهد بود، و مقامات تأیید می‌کنند که این عملیات برگشت‌ناپذیر انجام شده است. نکته نهایی فرایند خلع سلاح برای همه دولت‌ها انعقاد توافق نامه پادمان با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی است. این توافق باید برای اطمینان از عدم انحراف مواد هسته‌ای از فعالیت‌های صلح‌آمیز و عدم وجود مواد و فعالیت‌های هسته‌ای اعلام نشده کشورها منعقد شود. برای کشورهای غیر سلاح هسته‌ای عضو NPT هم این سطح اطمینان با توافق جامع پادمان با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به دست می‌آید (۲۰۰۲، پاراگراف ۲۵، ۲).

در گزینه پیوستن و خلع سلاح، تعهد برای شروع و تکمیل روند خلع سلاح هسته‌ای در نقطه‌ای است که دولت تصمیم می‌گیرد به این معاهده پیوندد. این یک تصمیم سیاسی و واحد است چرا که موضوع حذف سلاح مطابق یک برنامه زمان‌بندی شده و با نظارت مناسب پیش می‌رود. مشکل بسیاری از کشورهای مسلح هسته‌ای و حامیان آنها این است که آنها تمایل دارند صرفاً شعار جهان بدون سلاح هسته‌ای را بپذیرند، برخی نیز می‌خواهند اهمیت عدم‌دستیابی افراد دیگر به سلاح هسته‌ای را تأکید کنند. «به‌عنوان مثال، انگلستان اعلام کرده است که «قصد امضا، تصویب یا عضویت در TPNW را ندارد، چرا که هیچ استدلالی مبنی بر اینکه این معاهده بتواند توسعه‌ای از

^۱. IAEA (International Atomic Energy Agency). 2002. IAEA Safeguards Glossary.

Vienna: International Atomic Energy Agency.

حقوق بین‌الملل عرفی لازم الاجرا برای کشورها ایجاد کند را نمی‌پذیرد»^۱. گزینه پیوستن و خلع سلاح یک راه سیاسی روشن‌تر به سمت خلع سلاح هسته‌ای ارائه می‌دهد، اما طراحی یک طرح خلع سلاح که بتواند به این ترتیب حذف سلاح‌های هسته‌ای را مدیریت کند چالش‌برانگیز است. هر چند تحقیقات قابل توجهی برای کشف عناصر مختلف فرآیند خلع سلاح انجام شده است اما این کار هنوز به پایان نرسیده و بسیاری از سوالات حل نشده باقی مانده است. گزینه پیوستن و خلع سلاح تا حد زیادی نظری باقی می‌ماند، مگر آنکه ترتیب عمل مشخصی برای حذف سلاح‌های هسته‌ای وجود داشته باشد. ماده ۴ معاهده ترتیبات خلع سلاح را توصیف می‌کند و می‌تواند از گزینه الحاق و خلع سلاح پشتیبانی کند و راهی عملی برای رسیدگی به مسائلی ارائه دهد و ممکن است که یک کشور دارای سلاح هسته‌ای به معاهده ملحق شود در حالی که هنوز سلاح هسته‌ای در اختیار دارد.

نتیجه‌گیری

بررسی حاضر نشان داد که با توجه به قواعد صریح معاهده امکان خلع سلاح هسته‌ای جهان به سبک هوشمند معاهده منع سلاح هسته‌ای قابل حصول است. چرا که TPNW شامل مفادی است که امکان پیوستن کشوری با سلاح هسته‌ای به معاهده را در حالی که هنوز سلاح هسته‌ای در اختیار دارد فراهم آورده است. و در این مورد سلاح‌های هسته‌ای باید به‌عنوان بخشی از یک برنامه زمانبندی شده توسط یک مقام بین‌المللی حذف و سپس نابود شوند. اجرای این طرح به احتمال زیاد با طیف وسیعی از چالش‌ها مانند حفاظت از اطلاعات حساس به اشاعه در طول روند خلع سلاح مواجه خواهد شد. همچنین باید به دانش و تخصص تسلیحات هسته‌ای یا همکاری کامل کشورهای دارای سلاح هسته‌ای دسترسی داشت. معاهده راهی عملی برای اجرای گزینه پیوستن و خلع سلاح است. TPNW به دولت خلع سلاح و دولت‌های عضو راهکاری عملی برای از بین بردن سلاح‌های هسته‌ای به شیوه‌ای معتبر ارائه می‌دهد. برای مقابله با چالش‌های حذف سلاح‌های هسته‌ای مقام بین‌المللی معاهده می‌تواند کار خود را به گونه‌ای سازماندهی کند که شامل تمام فعالیت‌های خلع سلاح هسته‌ای شود هنگامی که همه سلاح‌ها برچیده می‌شوند و تمام مواد شکافتنی آزاد شده در حین برچیدن برداشته می‌شوند مورد بررسی مقام بین‌المللی قرار می‌گیرد تا صحت اظهارات اولیه مقدار مواد را تأیید کند. به این ترتیب مقام TPNW اجازه دارد تا فرآیند حذف سلاح را بدون دسترسی به اطلاعات حساس به اشاعه یا طبقه بندی شده درباره سلاح‌های هسته‌ای تأیید کند. برای حذف برنامه هسته‌ای یک کشور دارای سلاح هسته‌ای، مقامات TPNW می‌توانند بر تعطیلی یا تبدیل

^۱. UK Statement on Treaty Prohibiting Nuclear Weapons, 8 July 2017.

تاسیسات تولید مواد شکافت پذیر تمرکز کنند. در حالی که تولید مواد برای تسلیحات تنها مهم‌ترین جزء برنامه تسلیحات هسته‌ای است تأیید پایان تولید مواد شکافت پذیر در تاسیسات موجود نیازی به دانش و تخصص خاص ندارد. بنابراین جهانی شدن معاهده ریشه در هنجارها، اصول و منطق اقناع دارد. علت اصلی کشورهایی که از TPNW پشتیبانی می‌کنند این است که معاهده می‌تواند هدف جهان بدون سلاح هسته‌ای را از طریق مذاکره و فعالیت‌های جهانی شدن به‌عنوان یک اولویت اساسی در سال‌های آینده تثبیت کند. برای دستیابی به این هدف، نقش جامعه مدنی در نگه داشتن TPNW و موضوع سلاح‌های هسته‌ای در دید مردم و درخواست مشارکت مداوم و اقدامات سیاسی در مورد خلع سلاح هسته‌ای برای کاهش خطر خشونت هسته‌ای بسیار مهم خواهد بود.

English References

1. Assembly, U. N. G. (2020). Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons. A / C .1 / 75 / L.6. New York: United Nations. October 6.
2. Bolton, M.B., S. Njeri, T. Benjamin-Britton, Eds. (2020). Global Activism and Humanitarian Disarmament. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.
3. Dunworth, T. (2020). Humanitarian Disarmament an Historical Enquiry Cambridge: Cambridge University Press.
4. Egeland, K. (2017). How I Learned to Stop Worrying and Embrace Diplomatic Polarization. *Peace Review* 29 (4): 482–488. doi:10.1080/10402659.2017.1381520.
5. Egeland, K. (2020a). Spreading the Burden: How NATO Became A. Nuclear' Alliance. *Diplomacy & Statecraft* 31 (1), 143–167. doi:10.1080/09592296.2020.1721086.
6. Egeland, K. (2021). The Ideology of Nuclear Order. *New Political Science*. 1–23. (early view). Doi: 10. 1080 / 07393148. 2021. 1886772.
7. Egeland, K. (2021). The Ideology of Nuclear Order. *New Political Science*. 1–23. (early view). doi:10.1080/07393148.2021.1886772.
8. Findlay, T. (2014). Beyond nuclear summitry: The role of the IAEA in nuclear security diplomacy after 2016. Belfer Center for Science and International Affairs.
9. Ford, C. (2017). Briefing on Nuclear Ban Treaty. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace. August 22 p32
10. Hajnoczi, T. (2020). The Relationship between the NPT and the TPNW. *Journal for Peace and Nuclear Disarmament* 3(1). Doi: 10. 1080/25751654.2020.1738815.

11. Hajnoczi, T. (2020). The Relationship between the NPT and the TPNW. *Journal for Peace and Nuclear Disarmament* 3 (1): 87–91. doi:10.1080/25751654.2020.1738815.
12. Hirsch, M. B., Dixon, J. (2020). Conceptualizing and Assessing Norm Strength in International Relations. *European Journal of International Relations* 1–27. doi:10.1177/135406612094962.
13. Gibbons, J., Herzog, S. (2020). Japanese Public Opinion, Political Persuasion, and the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons *Journal for Peace and Nuclear Disarmament* 3 (2): 299–309. doi:10.1080/25751654.2020.1834961.
14. Kafura, C. (2020). Americans Want a Nuclear-Free World. *The Chicago Council on Global Affairs*, 6 August. <https://www.thechicagocouncil.org/commentary-and-analysis/blogs/americans-want-nuclear-free-world>
15. Kmentt, A. (2020). Nuclear Deterrence Perpetuates Nuclear Risks: The Risk Reduction Perspective of TPNW Supporters. London: European Leadership Network. December 4.
16. Kmentt, A. (2021). How Nuclear Dependent States Could Respond to the Entry into Force of the TPNW. Tokyo: Toda Peace Institute. January 12.
17. Kütt, M., Mian, Z., (2019). Setting the Deadline for Nuclear Weapon destruction under the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons. *Journal for Peace and Nuclear Disarmament* 2 (2): 410–430. Doi: 10. 1080 / 25751654.2019 .1674471.
18. Meyer, P. (2020). Between a Rock and a Hard Place: NATO's Non-Nuclear Weapon States, the NPT and the TPNW. Tokyo: Toda Peace Institute. November 26.
19. Michal Onderco & Madeline Zutt (2021): Emerging technology and nuclear security: What does the wisdom of the crowd tell us? *Contemporary Security Policy*, DOI: 10.1080/13523260.2021.1928963
20. Mousavian, S., Mahmoudieh, Y. (2018). The Nuclear Deal: A Crossroad or Deadlock in Relations with Iran», *International Studies Journal (ISJ)*, Vol. 14, No.159-189.
21. Muller, H., Wunderlich, C. (2020). Nuclear Disarmament without the Nuclear-Weapon States. *Dædalus* 149 (2): 171–189. doi:10.1162/daed_a_01796
22. North Atlantic Treaty Organization (2020). North Atlantic Council Statement as the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons Enters into Force. Belgium: NATO. December 15.

23. Nystuen, G., Egeland, K., Hugo, T. G. (2018a). The TPNW and Its Implications for Norway. Oslo: Norwegian Academy of International Law. September.
24. Nystuen, G., Egeland, K., Hugo, T. G. (2018b). The TPNW: Setting the Record Straight. Oslo: Norwegian Academy of International Law. October.
25. Patton, T., Philippe, S., Mian, Z. (2019). Fit for Purpose: An Evolutionary Strategy for the Implementation and Verification of the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons. *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 2(2), 387–409. doi:10.1080/25751654.2019.1666699.
26. Pelopidas, B. (2021). The Birth of Nuclear Eternity. In *Futures*, edited by S. Kemp and J. Andersson. 484–500. Oxford: Oxford University Press.
27. Rathbun, N. (2006). The Role of Legitimacy in Strengthening the Nuclear Non-Proliferation Regime. *The Nonproliferation Review* 13 (2): 227–252. doi:10.1080/10736700601012052.
28. Rhodes, B. (2019). Ben Rhodes on No First Use and Ploughshares Fund. *Chain Reaction: A New Movement*, 10 June, San Francisco. <https://ploughshares.org/issues-analysis/article/ben-rhodes-no-first-use-and-ploughshares-fund>
29. Ritchie, N., Egeland, K. (2018). The Diplomacy of Resistance: Power, Hegemony and Nuclear Disarmament. *Global Change, Peace and Security* 30 (2): 121–141. Doi : 10.1080 /14781158 .2018 .1467393.
30. Ruzicka, J. (2018). Behind the Veil of Good Intentions-. *International Politics* 55 (3–4): 369–385. doi:10.1057/s41311-017-0086-0.
31. Sauer, T., Nardon, C. (2020). NATO Allies on the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons. *War on the Rocks*, December 7. <https://warontherocks.com/2020/12/the-softening-rhetoric-by-nuclear-armed-states-and-nato-allies-on-the-treaty-on-the-prohibition-of-nuclear-weapons>
32. Sauer, T., Nardon, C. (2020). NATO Allies on the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons. *War on the Rocks*, December 7. <https://warontherocks.com/2020/12/the-softening-rhetoric-by-nuclear-armed-states-and-nato-allies-on-the-treaty-on-the-prohibition-of-nuclear-weapons/>
33. Tannenwald, N. (2020). The Humanitarian Initiative: A Critical Appreciation. In *Non-Nuclear Peace: Beyond the Nuclear Ban Treaty*, edited by T. Sauer, J. Kustermans, and B. Segaert. 115–129.

34. UN (United Nations). (2010). Final Document, 2010 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, NPT/CONF.2010/50 (Vol. D). New York.
35. United Nations. (1978). Resolutions and Decisions Adopted by the General Assembly during Its Tenth Special Session, 23 May-30 June 1978, Supplement No.4 (A/S-10/4). New York: United Nations General Assembly.
36. United Nations. (2017). Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons. UN document A / ONF .229/2017/8, 7 July 2017.
37. Varriale, C. (2020). Beyond the Disarmament Impasse: How Europe Perceives the UK's Disarmament Verification Efforts. London: RUSI.
38. Vavasseur, X. (2021). France Launches Third Generation SSBN Program, SNLE 3G. Naval News, 21 February. <https://www.navalnews.com/naval-news/2021/02/france-launches-third-generation-ssbn-program-snle-3g/>
39. Vientiane Action Plan. (2010). No Cluster Munitions: From Vision to Action, CCM/MSP /2010 /WP .1/Amend.2. Vientiane. Lao People's Democratic Republic: 1st Meeting of States Parties to the Convention on Cluster Munitions. November 12.
40. Vilmer, J.-B. J. (2020). The Forever-emerging Norm of Banning Nuclear Weapons. Journal of Strategic Studies doi: 10. 1080 / 01402390.2020.1770732

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی